

**ПРВИ (ОСНИВАЧКИ) КОНГРЕС КОМУНИСТИЧКЕ
ПАРТИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, АРХИВ СК БИХ,
АРХИВ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И НИШРО
»ОСЛОБОЂЕЊЕ«, САРАЈЕВО, 1988.**

Недавно је у издању Архива Централног комитета Савеза комуниста Босне и Херцеговине, Архива Босне и Херцеговине и НИШРО »Ослобођење« ООУР Издавачка дјелатност, изашла из штампе књига Први (оснивачки) конгрес Комунистичке партије Босне и Херцеговине, коју је на бази пројекта Извори за историју Савеза комуниста Босне и Херцеговине, приредио афирмисани архивски радник, Веселин Митрашевић, који је одавно познат као приређивач овакве врсте књига. Први конгрес је прва до сада приређена и штампана књига из серије Д – Документи КПБиХ – СКБиХ, том I – Конгреси КПБиХ – СКБиХ, из наведеног програма Извори за историју СК БиХ.

Књига има 536 страница текста и садржи: Предговор, Плакат, стенографске биљешке Првог (оснивачког) конгреса Комунистичке партије Босне и Херцеговине, Главни списак изабраних делегата Првог (оснивачког) конгреса КПБиХ, списак свих гостију Конгреса, Пароле за Први (Оснивачки) конгрес, Напомене, Регистар личних имена, Регистар географских назива и скраћенице, што нам говори да је књига припремљена по стандардима савремене методологије за ову врсту рада.

Приређивач је у Предговору објаснио како је радио на спремању ове вриједне књиге грађе, незаобилазне у изучавању историје КПБиХ, односно СК БиХ. На првом мјесту је дао податке о мјесту и времену одржавања Првог (оснивачког) конгреса КП БиХ, указавши да је то било у доста сложеним политичким и економским условима, када је у читавој земљи, а посебно Босни и Херцеговини, која је највише била разорена и опустошена у току рата, била завршена обиова и када се било прешло на планску изградњу земље. Осврнуо се, укратко, и на конференцију КПЈ у Босни и Херцеговини, разјаснивши и неке дилеме, које из реферата поднесених на Конгресу, прозлазе око њиховог броја. Нагласио је да је ЦК КПЈ још 1945. године донно одлуку да се припреми Први конгрес КПБиХ, односно одлуку Петог конгреса КПЈ о формирању комунистичких партија Црне Горе и Босне и Херцеговине. У Предговору је дат и кратак садржај Политичког извјештаја Покрајинског комитета КПЈ у Босни и Херцеговини, кога је поднио Буро Пуцар Стари, секретар ПК КПЈ и организационог извјештаја Покрајинског комитета КПЈ у Босни и Херцеговини, кога је поднио Цвијетин Мијатовић Мајо, организациони секретар. Овако припремљен Предговор даје читаоцима, односно корисницима, довољно објашњења да лакше разумију податке садржане у овој књизи.

У припремању и обради стенограма, као основног и главног садржаја књиге, приређивач се придржавао основних начела за објављивање

извора за историју СКБиХ, која је утврдио Одбор за публикување извора за историју Савеза комуниста Босне и Херцеговине. Језик и стил свих објављених докумената поштован је у цијелости онако како је забиљежен приликом стенографисања, односно онако како су га стенографи дешифровали, што има посебан значај код вредновања докумената.

У 267 фуснота приређивач је дао потребна објашњења за све оно што је било нужно да се корисници књиге лакше сналазе и што вјерније користе документа. Од посебне важности су 653 напомене у којима су објашњени догађаји и личности за које у текстовима нису дати одређени, макар и најопштији подаци. И фусноте и напомене доприносе да се боље и лакше прати и разумије текст стенограма. Када се томе дода регистар личних имена, географских назива, списак скраћеница и др., онда се може рећи да је књига опремљена и приређена на најбољи могући начин.

Но, није могуће представити ову вриједну књигу ако се нешто не каже и о времену у коме је одржан Први конгрес КПБиХ, о успјесима које је Партија постизала у то вријеме и тешкоћама које је морала савладати, као и самом садржају докумената објављених у њој.

Први (оснивачки) конгрес КПБиХ одржан је непосредно након Петог конгреса КПЈ, на коме су сумирани резултати које је Партија постигла од Четвртог конгреса и на коме је донесена одлука о оснивању комунистичких партија Црне Горе и Босне и Херцеговине. Оснивањем ових партија завршено је организационо устројство КПЈ и прилагођено новонасталим условима мирнодопског дјеловања Партије. Оснивање КПБиХ значило је и довршење изградње босанскохерцеговачке државности, започето 1943. године Првим засједањем ЗАВНОБиХ-а у Мркоњић-Граду.

То је вријеме када је КПЈ завршила крупне задатке нормализације живота у земљи после четворогодишњег ратног пустошења, када је у Југославији била завршена обнова ратом порушене земље и када је КПЈ водила битку за извршавање првог петогодишњег плана развоја привреде и друштва у цјелини. Из објављених докумената у овој књизи види се да је Партија још у току обнове земље пред државне органе поставила задатак да израде општедруштвени план привредног развоја Југославије, да се земља из аграрне и заостале претвори у индустријско-аграрну развијену земљу, да се развију и ојачају продуктивне снаге у социјалистичком сектору, учврсти економска самосталност и независност земље и постигне опште благостање радног човјека у сва три привредна сектора. Петогодишњи план развоја земље, који је донесен 1947. године, предвиђао је да се индустријализацијом и електрификацијом земље превазиђу неповољно историјско наслеђе и ниска продуктивност рада и тако из привредно заостале уврсти у индустријски развијене земље.

Партија је тада била у пуном замаху активности на извршавању задатака постављених планом. И захваљујући тој активности, као и активности друштвено-политичких организација, а посебно залагању радника

и ентузијазму цијелог народа, створени су повољни услови да се план производње и друштвеног развоја у цјелини почне успјешно извршавати. Већ у првој години, индустријска производња у Југославији била је већа за 67% у односу на предратију производњу. У главним гранама индустрије Босне и Херцеговине производња је била удвостручена. Производња електричне енергије је у односу на 1946. годину порасла за 192%, производња угља за 194%, пољопривредних справа и алата за 376%, индустрије дрвета 247% итд.

Током 1948. године, и поред свих тешкоћа, постигнути су крупни резултати на пољу привредног развоја. Друштвени производ у Босни и Херцеговини порастао је за 18% у односу на 1947. годину, док је у Југославији износио 8,8%. И друштвени производ по становнику је порастао. У 1947. години, првој години плана, друштвени производ у Босни и Херцеговини је износио 2967, да би на крају планског периода износио 3.205 динара (мјерено цјенама из 1972. године), што представља пораст за 8%. Виши пораст друштвеног дохотка у Босни и Херцеговини од пораста у цијелој Југославији резултирао је смањењем разлике са 22 процентна поена 1947. на 16,8 поена на крају планског периода.

До тада су били постигнути значајни резултати и у области просвјете и културе. Оспособљене су многе раније постојеће и изграђене нове основне школе, отворено низ гимназија и других средњих школа, којих раније није било у Босни и Херцеговини. Основане су и прве више школе и факултети, па је 1950. године основан и Универзитет у Сарајеву. На томе задатку су били ангажовани органи власти, од срезова до републике, све друштвено-политичке организације, а нарочито културно-просвјетни радници ентузијастички, који нису жалили ни себе ни вријеме да раде на културном преображају народа. Кроз школе и факултете школовани су и први стручни кадрови без којих се није могло ни замислити остваривање врло амбициозног плана привредног развоја земље и рјешавања низа других питања значајних за општи развој и Босне и Херцеговине и Југославије.

Све ове успјехе наши народи су постигли под непосредним руководством Партије, Централног комитета КПЈ и друга Тита. То су они могли постићи јер је КПЈ у то вријеме била снажна, идејно-политички јединствена организација, која је пред себе поставила јасне задатке да гради једно праведно, демократско, социјалистичко друштво, у коме ће сви грађани бити једнаки и равноправни. За те циљеве је укључила СКОЈ и цијелу младу генерацију, Народни фронт, организацију жена, односно све грађане који су жељели да се укључе у изградњу земље. Партија је била само основна покретачка снага политичког система. Она је полазила од увјерења да су све препреке савладиве и да револуционарни развој у Југославији, као објективно историјски ток, нико не може зауставити.

Комунисти су, па и огромна већина грађана и Југославије и Босне и Херцеговине прихватили политичка опредјељења КПЈ и укључили се свим снагама на извршавање задатака. То јединство комуниста и народа

у цјелини омогућило је ЦК КПЈ да се 1948. године супротстави напади-ма Информационог бироа комунистичких и радничких партија и Стаљина лично на нашу Партију и нашу земљу. А, како је познато, ти напади су од јесени 1948. године, управо у вријеме одржавања Првог (оснивачког) конгреса КП БиХ, као и притисци од социјалистичких земаља, који су вршени свим средствима државне политике, били велики. Тај напад је имао за циљ да се спријечи независан социјалистички развитак Југославије и да се она натјера на послушност.

Оснивачки конгрес КПБиХ се оштро супротставио тим нападима и подржао ЦК КПЈ у борби против Инфорбироа.

Конгрес је усвојио и Резолуцију о основним наредним задацима Комунистичке партије Босне и Херцеговине. Она је била кратка, али врло конкретна и јасна. На прво мјесто је истакнуто да се досљедно и у цијелости примјењује Статут КПЈ, да се чува и стално јача јединство Партије, чврстина њених редова, да се бори против свих нездравих фракционашких и Партији страних каријеристичких елемената, да се у Партији развија здрава критика и самокритика, да се досљедно остварује контрола извршавања задатака, која је сматрана моћним оружјем против свих грешака, да се брже уздиге ниво општег образовања партијског чланства, као и његовог политичког васпитања, да се појача дисциплина и одговорност и да се кадрови за руководећа мјеста бирају из реда млађих и способних људи, који ће моћи да извршавају све сложеније задатке.

Овако постављени задаци говоре да је КПЈ у то вријеме, и поред тога што су биле формиране националне, односно партије по републикама, почивала на строгом принципу демократског централизма, који се изражавао руковођењем из једног центра, потчињавањем мањине одлукама већине, у одговорности комуниста за свој рад пред партијском организацијом, као и у изборности руководећих органа Партије. Међутим, и поред строгог централизма који је владао у Партији, он није био препрека да централни комитети у републикама самосталио одлучују о низу питања која су произилазила из домена њихових средина. Што је посебно значајно, централни комитети у републикама су били самостални у провођењу одлука ЦК КПЈ и то им није умањивало самосталност. Јер, они су, исто тако самостално, доносили одлуке о оним питањима која су била специфична за њихове републике, односно комунистичке партије односних република и сносили су одговорност за предузете мјере за неизвршавање одређених задатака. И када тај период сада посматрамо са дистанце од четрдесет година, онда можемо констатовати да су комунистичке партије устројене по републикама, али проводећи одговорно јединствену политику КП Југославије, дале велики допринос изградњи земље и социјалистичких друштвених односа. Њихово формирање није имало за циљ федерализацију Партије, него њено организационо прилагођавање и оспособљавање за извршавање заједничких задатака.

Драго Борвчанин